

Stručni rad

STARI SEOSKI OBIČAJ I ZIMSKA VEČER U PRODUŽENOM BORAVKU

Tina Jerkič, učiteljica u produženom boravku

Osnovna šola Dob

Sažetak

U ovom članku predstaviti ću jednu od metoda rada koja se može koristiti u obrazovanju, a riječ je o projektnom obliku nastavnog rada. Njime smo mi, učiteljice, željele oživiti i učiniti atraktivnijim sate koje naši učenici provedu tijekom produženog boravka. Na ugodan, zanimljiv i dinamičan način željele smo učenicima predstaviti povijest mjesta u kojem živimo, stare seoske običaje, povezanost ljudi s običajima i njihov utjecaj na razvoj samog mjesta. U projekt su bili uključeni učenici razredne nastave koji pohađaju program produženog boravka.

Ključne riječi: produženi boravak, projektni oblik nastavnog rada, rodno mjesto, narodni običaji, upoznajemo se s (temom), zimska večer

1. UVOD

Produženi boravak ne predstavlja samo vrijeme koje učenici provedu radeći zadaću i čekajući roditelje, već je to i vrijeme koje se može sadržajno te konceptualno obogatiti i učiniti zanimljivim zahvaljujući usmjerenom projektnom radu i odabranim sadržajima. Uz predan i planski rad učitelja, sati provedeni u produženom boravku mogu biti još ugodniji, jer učenicima na poseban način prenosimo nova znanja i spoznaje te ih učimo novim vještinama. Rad se ne odnosi samo na propisano školsko gradivo, sjedenje u školskim klupama, slušanje i pisanje, već možemo osmisliti vrijeme i sadržaj prema svojim željama i interesima te tako širiti svoje vidike [1]. U prošloj školskoj godini odlučili smo se detaljnije upoznati s okruženjem u kojem se nalazi naša škola i s njim povezanim aktivnostima koje su bile karakteristične za ovo mjesto u prošlosti. Upoznali smo se s teškim načinom života seljaka, njihovim radom i starim seoskim običajima, koji su imanjima seljaka omogućavali „opstanak“ u starim vremenima.

2. O NAŠEM NASELJU

Naselje Dob pri Domžalah leži uz prometnu cestu Ljubljana-Maribor. Ime je dobilo po vrsti hrasta koji je nekada uspijevao na tom području. Riječ je, naravno, o brojnim hrastovim šumama i vrsti drveta nazvanoj dob [2]. Iz samog naziva naselja možemo zaključiti da je u ovoj zajednici priroda oduvijek predstavljala važnu komponentu života. Stanovnici su se godinama unazad bavili uglavnom poljoprivredom i tako preživljavali. Međutim, u to vrijeme veći broj imanja počeo je propadati, jer su mnogi stanovnici pronašli poslove u većim okolnim tvornicama [3]. Tako je polako nestajao tipični seoski način života, a s njim i težak, mukotrpan seljački rad na poljima i seoskim imanjima. Naše mjesto poznato je po mnogim starim zanatima koje nastojimo očuvati uz pomoć raznih društava. Na veliko oduševljenje učenika, članovi udruge posjećuju škole i tako svoje znanje te tradiciju prenose na najmlađe stanovnike mjesta [7]. Mi, učiteljice produženog boravka, odlučile smo našim učenicima dočarati neke komponente seoskog života u zimskom periodu i pokazati im kako se živjelo na seoskim imanjima kada je prirodu zabijelio snijeg i kada se nije radilo u poljima. Idejna voditeljica zimskog dana u produženom boravku bila je učiteljica Lidija Ručman koja se povezala s kulturnom udrugom iz Krašnje. KUD Fran Maselj Podlimbarski udruga je čiji su se članovi rado odazvali našem pozivu i posjetili nas tijekom našeg produženog boravka. Riječ je o društvu koje se trudi sačuvati stare seoske običaje i rado ih prezentira znatiželjnim učenicima.

3. STARI SEOSKI OBIČAJ

Krajevi oko naše škole u prošlosti su bili poznati po pletenju od strukova pšenične slame. Pletenje od strukova u stara vremena, tijekom zime, predstavljalo je mali, ali značajan prihod na seoskim imanjima [7]. Iako je ova vještina već zamrla, ponovno je oživjela zahvaljujući udruzi. Naime, riječ je o običaju koji se prakticirao u seoskim kućama od kasne jeseni do ranog proljeća. Ovo je vrijeme kada su dani kratki, noći duge, a na imanjima nema posla. Tako su se žene i djeca seljaka okupljali te vrijeme provodili pletući strukove od pšenične slame, koje je sakupljač potom nosio u tvornicu obližnjeg većeg grada. Tamo su od prikupljenih, pletenih strukova pravili slamnate šešire i cekere [6].

Pletenje od strukova bio je spor i dugotrajan posao. Svaki struk sastojao se od sedam slamki, a slama se morala pripremati već u jesen prije sakupljanja zrnja. Sakupljalo se zrnje najkvalitetnije pšenice, a zatim se ona sušila i vezala u snopove. Tako pripremljeni snopovi čekali su zimu [6]. Pletenje slame, međutim, nije bio samo naporan i dugotrajan posao. Ponekad je ova vrsta aktivnosti bila povod za ugodna večernja druženja. Okupljali su se članovi seljačke obitelji, ponekad i nekoliko obitelji zajedno [5]. Starije gospođe pričale su zanimljive i poučne priče, a nerijetko je tu bio i seoski svirač koji je pripovijedanje popratio harmonikom. Večeri su bile izuzetno zanimljive, te su odisale veseljem i druželjubivošću [4].

4. ZIMSKA VEČER U PRODUŽENOM BORAVKU

Neke komponente ovakvog načina života željele smo mi, učiteljice, dočarati učenicima produženog boravka u Osnovnoj školi Dob. Dan posvećen upoznavanju s ovim običajima nazvan je Zimska večer u produženom boravku. Budući da naša škola ima pet odjeljenja produženog boravka, dogovorile smo se da ćemo aktivnosti podijeliti u pojedinačne radionice. Učenici su tako kružili i imali priliku upoznati se sa svakom pripremljenom aktivnošću. Aktivnosti su se odnosile na život na seoskom imanju i provođenje dugih zimskih dana. U jednoj od učionica ugostili smo ljubazne gospođe iz spomenutog kulturnog društva. Sa sobom su donijele velike količine slame namijenjene pletenju i našim vještim rukama. Učiteljicama i učenicima predstavile su pletenje strukova od pšenične slame, upoznale nas s postupkom pletenja i na kraju nas čak naučile plesti. Tijekom rada pričale su vrlo zanimljive priče iz razdoblja djedova i baka naših učenika koje smo slušali s veseljem i posebnom pozornošću. Tijekom pletenja shvatili smo da ovaj posao i nije tako lak kao što se čini na prvi pogled. Zamišljeno smo zurili u naše strukove i pitali se što bi o njihovoj korisnosti rekao sakupljač iz onih vremena. Ljubazne gospođe su nas tješile i uvjeravale da će uz nekoliko vježbi naše male »rukotvorine« od strukova odlično poslužiti za izradu košara, sepeta, cekera, slamnatih šešira i ostalih proizvoda od slame.

Slika 1: Pletenje strukova

Slika 2: Pletenje strukova

U susjednoj učionici izrađivali smo i proizvode od vlakana lika. U jesenskom razdoblju na obližnjem imanju zamolili smo za ostatke lika koje smo pohranili i kasnije iskoristili za mnoge proizvode. Između ostalog, gospođe iz društva pokazale su nam kako se pletu strukovi od vlakana lika te se od njih kasnije izrađuju papuče i prostirači. Rad se odvijao uz slušanje slovenskih narodnih priča, koje je čitala jedna od učiteljica produženog boravka.

Slika 3: Proizvodi od lika

Pod budnim očima učiteljica održana je i radionica šivanja, jer je ova aktivnost u to vrijeme predstavljala jednu od najvažnijih ručnih vještina seoske domaćice. Većina odjeće koju su nosili na imanjima šivali su kod kuće. Učenici su shvatili da je šivanje vještina koja zahtijeva mnogo strpljenja i znanja, no gotovi proizvodi bili su ti koji su potaknuli želju učenika za nastavkom šivanja. Posebno je bilo zanimljivo što su i dečki pokazali interes za šivanje.

Slika 4: Šivanje

U svemu tome, naravno, nismo zaboravili da život na seoskom imanju nije samo težak rad. Tamo su živjela i djeca, koja su se također igrala u slobodno vrijeme, odnosno u doba dana kada njihovim roditeljima pomoć nije bila potrebna. Učenike smo upoznali sa starom drvenom igrom »zvrk (čigra)«. Izrađen je od drveta i brzo se zasuče oko svoje osi te se dalje okreće sam. Na njemu je šest ploha na kojima su ispisani zadaci koje dijete nakon okretanja mora izvršiti. Kada se zvrk zaustavi, igrač koji ga je zavrtio mora pročitati što piše na plohi na kojoj se predmet zaustavio. Zadaci koje mora izvršiti su: daj 1, daj 2, uzmi 1, uzmi 2, daju svi, uzmi sve. U igri može sudjelovati bilo koji broj učenika, koristeći novčiće ili grah. Učenicima je igra bila nepoznata i iznimno zanimljiva. Nisu je se mogli zasititi i prestati igrati sve dok ih u susjednu učionicu nije namamio miris jednostavne, ukusne seljačke večere.

Slika 5: Igra »zvrk (čigra)«

Zamračili smo učionicu, spojili klupe, prekrili ih stolnjacima i pripremili 'ukusnu' gozbu u starim posudama koje su koristili seljaci, uz svjetlost stolnih svijeća. Skuhali smo krumpir, koji su učenici potom sami ogulili i pojeli sa solju i maslacem. Kako bismo utažili žeđ pripremili smo slastan kompot od domaćeg voća. Oduševljenje djece pri pogledu na poslastice bilo je veliko, ali tek kada su zagrizli topli kuhani krumpir, glad je postala neopisiva.

Slika 6: Seljačka večera

Slika 7: Seljačka večera

Kao u stara vremena bio je prisutan i svirač. Otac jedne od učenica rado se odazvao našem pozivu, tako da su sve spomenute aktivnosti bile popraćene sviranjem harmonike čiji su se zvuci širili po cijeloj školi. Osim što smo stjecali nova zanimljiva znanja, veselo smo zapjevali i zaplesali.

5. ZAKLJUČAK

Cilj opisanog dana bio je približiti učenicima stare seoske običaje i upoznati ih s njima. Željeli smo da steknu nova znanja i upoznaju te ožive stare običaje, jer na ovaj način doprinosimo očuvanju tradicije i svoje znanje prenosimo na najmlađe. Učenici su ovog dana mogli spoznati da se život znatno promijenio u usporedbi s vremenom naših baka i djedova. Saznali su kako su djeca nekada provodila dane na imanjima i razmišljali o načinima na koji ih provode danas. Povezivanje starijih i mlađih naraštaja te prenošenje znanja na mlađe generacije danas je od iznimne važnosti. Bilo nam je zaista drago kada smo vidjele zadovoljstvo u očima učenika na kraju dana. Iskreno se zahvaljujem i članicama kulturnog društva iz Krašnje koje su posjetile našu školu i bile voljne podijeliti svoja znanja i vještine s nama. Zaista smo uživali u izvedbi opisanih aktivnosti i vjerujem da ćemo nastaviti s provedbom sličnog programa i u budućnosti.

6. LITERATURA:

- [1] Blaj B., Chwatal B., Čerpnak S., Kos Knez S., Magolič L., Murgelj H. idr., (2005). Podaljšano bivanje in različne oblike varstva učencev v devetletni osnovni šoli, Ministrstvo za šolstvo znanost in šport, Zavod RS za šolstvo
- [2] Krajevne skupnosti Domžale. O Dobu in krajih v KS. URL: <http://www.ks-domzale.si/s11a17/o-dobu-in-krajih-v-ks/o-dobu-in-krajih-v-ks.html> (pristupljeno 11.4.2022)
- [3] Domžale; prostor zadovoljnih ljudi. Dob. URL: <http://www.visitdomzale.si/mi-domzalcani/nasi-kraji/dob> (pristupljeno 11.4.2022)
- [4] Kulturni dom Franca Bernika Domžale. URL: <http://www.kd-domzale.si/pri-nas-pletemo-kite-iz-slame-2020.html> (pristupljeno 8.4.2022)
- [5] Domžalec.si. URL: <https://domzalec.si/kultura/razstave/pri-nas-pletemo-kite-iz-slame> (pristupljeno 1.4.2022)
- [6] Domžalske novice. URL: <https://www.domzalske-novice.si/2020/12/19/pri-nas-pletemo-kite-iz-slame/> (pristupljeno 1.4.2022)
- [7] Srce Slovenije. KUD Fran Maselj Podlimbarski. URL: <http://www.srce-slovenije.si/podjetnistvo/mrezarokodelcev/zgodbe-rokodelcev/kud-fran-maselj-podlimbarski> (pristupljeno 1.4.2022)